

Pravica bo zmagala

Svet zunanjih ministrov petih zaveznih narodov je 2. oktobra zaključil svojo prvo fazo dela. Strokovnjaki in pomočniki na bodo nadaljevali s svojim delom. V glavnem smo zvedeli, da se bodo popravile storjene krivice iz leta 1918 in da se bo pristopilo k začrtanju novih mej med Italijo in Jugoslavijo. Med sklepi Sveta zunanjih ministrov je zabeleženo tudi tole: da se mora na licu mesta proučiti vprašanje italijansko-jugoslovanske meje.

V ta namen nas bodo obiskale mednarodne komisije, ki imajo nalogo, da pri razmejitvi gledajo na to, da bo čim manjše število prebivalcev prišlo pod tujo upravo.

Torej, sklepi predmirovne konference v Londonu zahtevajo, da komisija, ki bo prišla v Julijsko krajino izdela točno poročilo o mejni črti, ki naj bo načelno etnološka ali pa, po domače povedano, jezikovna in narodnostna. To pomeni, da mora biti bodoča meja med Jugoslavijo in Italijo predvsem narodnostna, a upoštevati mora vse one momente, zaradi katerih se etnološko načelo razlikuje od ozko narodnostnega načela. Narodnostno načelo upošteva samo dejstva jezikovne pripadnosti prebivalstva in baš zato je ono abstraktno in ne more služiti za podlago pri določanju mej med dvema deželama. Etnološko pa mora poleg narodnostnega momenta upoštevati tudi celotnost ozemlja, njegove gospodarske, geopolitične in prometne momente; vse skupaj šele daje pokrajini njen pravi etnološki značaj. Odločilno v vseh zamotanih zadevah tega vprašanja pa je vsekakor etnološko načelo, ne pa samo narodnostno.

Poglejmo si položaj Trsta. Slovenski živeli sega strnjeno do Opčin. V samem Trstu so celi okraji slovensko kompaktno naseljeni, tako v Barkovljah, pri sv. Ivanu in drugod; okrog Trsta, okrog sredine mesta žive Slovenci, ne morda od včeraj, že tisoč let. Pri Nabrežini segajo do morja; od Nabrežine do Tržiča so Slovenci ob morju; pri Devinu imamo slovenske ribiče; o morju in Lepi Vidi pojejo naše narodne pesmi. Sam Trst pa leži na jugoslovanskem narodnostnem ozemlju in v njem prebiva okrog 40% našega življa. Predmestja z vsem zaledjem so slovenska. Od tod pa do tržaških molov je komaj en kilometer ali na kakem mestu poldrugi. Vse drugo slovensko in jugoslovansko naselje je strnjeno z zaledjem, ki sega 200 kilometrov na sever, na zapad 100 ali 150 na vzhod 1000 ali 2000 kilometrov.

Prepričani smo, da mednarodna komisija ne bo naselila ali pa se dala premočiti od raznih pisnov, ki nam odrekajo to sveto pravico brez vsake osnove. Komisija si bo na licu mesta ustvarila do cela jasno in točno sliko o etničnem položaju Trsta in Julijske krajine.

Slovenske žene in kmetice, ki donajajo v Trst mleko, jajca in ves pridelek so domačinke iz okolice, iz predmestja, in če je etnično načelo najvažnejši činitelj, ki opredeljuje meje evropskih držav, tedaj ni dvoma da bo zmagala resnica in pravica, ki je bila leta 1918. poteptana!

Poleg vsega tega, pa se je ogromna večina prebivalstva, zbrala v slovensko-italijanski Antifašistični Uniji že odločno izrekla

Slovansko-italijanska antifašistična unija je proglasila priključitev Primorja k federativni Jugoslaviji

V nedeljo je bila na Reki prva plenarna seja Glavnega odbora Antifašistične slovansko-italijanske zveze za Julijsko krajino.

Sejo glavnega odbora SIAU-ja je otvoril tov. France Bevk, predsednik glavnega odbora, ki je pozdravil vse prisotne člane odbora, ki so zastopali prav vse kraje dežele, ter predstavnika Jugoslo-

vanske vojaške uprave onstran modre črte, majorja Dušana Trbojeviča in kapetana Jurija Hrženjaka. Major Trbojevič je odgovoril in pozdravil glavni odbor v imenu Jugoslovanske vojaške uprave. Ko so se zaključili pozdravni govori, je povzel besedo tajnik glavnega odbora SIAU-ja tov. Boris Kragher.

IZJAVA

o nacionalnih jamstvih

Glavni odbor SIAU, zbran na plenarni seji dne 30. septembra 1945. se popolnoma zaveda, da so nekateri deli Julijske Krajine jezikovno mešanega značaja in da imajo nekatera njena mesta izrazito italijansko narodno večino. Italijansko slovanska antifašistična unija, ki vzdržuje v svojih vrstah vse slovensko in hrvaško prebivalstvo ter večino italijanskega prebivalstva, se kot najodgovornejša politična reprezentativna instanca Julijske Krajine izjavlja, da se bodo mogli v Demokratični in federativni Jugoslaviji jezikovni in kulturni značaj, navade in običaji posameznih delov naše krajine svobodno razvijati in uveljavljati, da bodo imeli možnost vsake cona, okraj ali okrožje, da si svobodno izbirajo svoje funkcionarje, uradnike, šole, učitelje, sodnike itd. Obvezuje se, da bo branila te pravice proti vsakemu, ki bi jih skušal kratiti ter da bo z vsemi svojimi silami delala na to, da bi dala vsa Julijska Krajina, njena okrožja in njeni okraji z nacionalno mešanim prebivalstvom primer bratskega sožitja in bratskega sodelovanja med italijanskim, slovenskim in hrvaškim narodom.

Glavni odbor
Antifašistične italijansko-slovanske unije

Osnovna načela SIAU-ja: nadaljevanje slavnih tradicij štiriletna narodno-osvobodilne borbe

Od 12. avgusta, ko smo na kongresu določili program in osnovna načela SIAU-ja, so nastopili nekateri momenti, zaradi katerih se hoče izvršni odbor posvetovati z vsem glavnim odborom. Tako v Julijski krajini kot sicer po svetu se z vso ostrino razvija bitka za državno pripadnost Julijske krajine in Trsta. Nujno je, da glavni odbor SIAU-ja določi o tem vprašanju svoje stališče in organizira borbo za rešitev, ki odgovarja načelom ljudske demokracije, načelom, ki so osnova programa, sprejetega na našem kongresu.

Ljudstvo Julijske krajine je v teku štiriletna borbe, nešteto krat manifestiralo svojo voljo, da se Julijska krajina s Trstom priključi demokratični federativni Jugoslaviji. Manifestiralo je to, ko je krvavelo v težki vojni, ko je ustvarilo na tem ozemlju dva

korpusa Narodno-osvobodilne vojske Jugoslavije in ko so se tej vojski priključile brigade Italijanov iz Julijske krajine. Manifestiralo je to z narodno vstajo, ko je zrušilo staro fašistično oblast, ustvarilo novo ljudsko oblast ter pod najtežjimi pogoji sovražne okupacije volilo svoje narodno-osvobodilne odbore. Priključitev k Jugoslaviji je zato danes edina možna rešitev, ki odgovarja načelom demokracije, načelom samoodločbe, ki mora zagotoviti ekonomski procvet Julijske krajine. Samo taka rešitev more odgovorjati načelom, ki so osnova programa SIAU-ja, sprejetega na našem kongresu.

Mi smo v našem programu govorili o nedeljivosti Trsta od Julijske krajine. Jasno je, da uveljavljanje Wilsonove črte ali kakke druge mejne črte, ki razbija ozemlje Julijske krajine, ne bi

za sedmo federalno edinico in demokratično Jugoslavijo. Med drugim se bo morala tudi upoštevati Atlantska listina, ki govori o načelih samoodločbe. Samoodločbo pa je prebivalstvo Julijske krajine že izvedlo.

Edino razumna in koristna rešitev med italijanskim in slovenskim narodom je, da ta gospoda, ki se zaganja v naše pravice, pač naj prizna neizpodbitno dejstvo sedanjega etničnega zemljepisnega in stvarnega položaja. Samo na temelju resnice in poštenosti moremo zgraditi trajne meje prijateljstva in res bratskega sožitja.

Nikdar in nikoli se s šovinistično in zagrizeno propagando ter falsifikacijo dejstev ne more iz-

odgovarjalo niti načelom samoodločbe in demokracije, v ekonomskem pogledu pa bi pomenilo uničenje vsega gospodarstva Julijske krajine. Načelo nedeljivosti je danes lahko ohranjeno samo s priključitvijo celotnega ozemlja Julijske krajine odgovarjajočim federalnim edinicam FD Jugoslavije. Poseben položaj Trsta je mogoče zadovoljivo rešiti v skladu z našimi načeli samo na osnovi predloga jugoslovanske vlade zunanjim ministrom v Londonu. Priključitev Trsta kot sedme federalne edince k FD Jugoslaviji, ohranjanje načela nedeljivosti teritorija, obenem pa garancija poln razmah Trsta, ki mu priznava njegovo gospodarsko, politično in nacionalno posebnost.

V programu govorimo o obrambi naše ljudske oblasti in to o borbi za utrditev te oblasti. Tudi v tem pogledu je danes jasno, da je samo v okviru Jugoslavije mogoče zagotoviti nadaljnje utrjevanje ljudske oblasti. Poglejmo jasno v oči stvarnemu stanju. V delu Julijske krajine, ki ga je zasedla anglo-ameriška vojska, smo pričeli doslednega demontiranja narodne oblasti. Vsi naporji demokratičnih sil v Italiji so ostali v tem pogledu brez uspeha. Danes je v Italiji v celoti ohranjen in obnovljen stari državni aparat, zamenjane so samo nekatere osebe. Italijansko ljudstvo se mora posluževati masovnih stavk in demonstracij v borbi za svoje interese. Namesto čiščenja fašističnih elementov, je bilo v zadnjih mesecih obsojenih več antifašističnih borcev, garibaldincev in drugih.

Nasprotno pa gre Jugoslavija

Za demokratična načela samoodločbe

Kakšna so ta dejstva?

Prvič, priključitev Julijske krajine s Trstom k Italiji je bila plod imperialistične politike stare Italije, ki je Italijo povedla v fašizem. Pomenila je nesramno gaženje načela samoodločbe in vseh načel demokracije. Izvršena je bila proti jasno izraženi volji velike večine prebivalstva Julijske krajine.

Drugič je dejstvo, da je velika večina prebivalstva Julijske krajine slovanske narodnosti in da predstavljajo vsa mesta z italijansko narodnostno večino narodnostne otoke v kompaktnem slovanskem ozemlju.

jine k Jugoslaviji, jih šovinistična reakcija začena nazivati izdajalce svojega naroda. Toda mi sodimo, da so tisti Italijani, ki so se borili, da zmaga pravica vredni enakega spoštovanja in enakega priznanja s strani svobodoljubne Evrope. Kajti oni so sprevideli krivico in v težki in skupni borbi nas spoznali in tudi dokazali, da niti mi niti oni nočemo več hlapčevstva temveč pravice, ki pripadajo vsakemu enakopravnemu narodu in članu nove in svobodne Evrope.

Bodočnost bo pokazala, da je v naših krajih napočil novi čas. Stari nacionalistični besedi bodo utihnili, zavlada bo novo srečno življenje za vse prebivalce Julijske krajine.

z najhitrejšimi koraki po poti utrjevanja dosledne demokracije, po poti utrjevanja ljudske oblasti. Sprejela je niz najdemokratičnejših zakonov, ki zagotavljajo resnično svobodno volitve, sodelovanje najširših mas v vseh organih ljudske oblasti, narodno enakopravnost vseh narodov in narodnostnih skupin v Jugoslaviji, največjo enakopravnost posameznih federalnih edinic Jugoslavije že v ustavodajni skupščini.

Vsa ta dejstva dokazujejo, da je utrditev demokratične ljudske oblasti, ki predstavlja osnove programa SMV-ja, možna samo s priključitvijo teh krajev k Jugoslaviji.

Končno govori naš program o italijansko-slovanskem bratstvu, ki predstavlja osnovo SIAU-ja. Italijansko-slovansko bratstvo je tista vez med narodnostmi tega ozemlja, ki lahko edina zagotovi mir v tem delu Evrope, ki lahko zasužura zmago načela narodne pravičnosti, načela samoodločbe, načela suverenosti ljudstva, načela resnične ljudske demokracije. Samo priključitev Julijske krajine k Jugoslaviji, na način kot to predlaga jugoslovanska vlada, lahko zagotovi nadaljnje utrjevanje italijansko-slovanskega bratstva in lahko ustvari pogoje za razvijanje prijateljskih in dobrih sosedskih odnosov med Jugoslavijo in Italijo.

Ni mogoče utrjevanje italijansko-slovanskega bratstva, če ne sprejemo svojih odločitev glede državne pripadnosti Julijske krajine in Trsta na zgodovinska dejstva in na priznavanje stvarnih narodnih prilik na tem ozemlju.

Zahteva po priključitvi Julijske krajine k FD Jugoslaviji z mestom Trstom kot sedmo federalno edinico v FD Jugoslaviji je torej življenjska potreba ljudstva Julijske krajine in mora zato SIAU zastaviti vse svoje sile v borbo za izpolnitev te osnovne zahteve. To je SIAU dolžan, če hoče ostati zvest načelom in programu svojega prvega kongresa.

Smatramo, da je dolžnost vseh strank in političnih grupacij, ki so ostale izven SIAU-ja in ki sprejemajo v svoje programe demokratična načela, da se priključijo zahtevi po pripadnosti Julijske krajine k Jugoslaviji.

Na žalost večina italijanskih strank v tem vprašanju ni zavzela dosledno demokratičnega načela, ampak je pustila zavesti nacionalšovinističnih provokacijam protijudističnih in protidemokratičnih sil.

Zato pozivamo pripadnike vseh demokratičnih strank, da razkrinkajo svoja strankarska vodstva, kolikor ostajajo na nacionalšovinističnih osnovah, in da se priključijo gibanju SIAU-ja, ki daje v okviru skupnega programa polno možnost političnega izživeljanja posameznim strankam v duhu resnične demokracije in medsebojne lojalnosti.

Nastopajoča moč ljudskih množic

Dolgo se že borimo za enotnost antifašističnih demokratičnih sil. Toda nočemo enotnosti za vsako ceno. Hočemo enotnost v borbi za resnično demokratična načela. Obstoje skupine, ki hočejo pod parolo enotnosti zaradi »ljubega miru« pustiti ob strani vprašanje pripadnosti Julijske krajine in ustvariti enotnost na vprašanju ekonomske borbe, borbe za epuracijo ostankov fašizma itd. Pokazali smo že, da je uspeh v borbi za te zahteve danes neposredno odvisen od centralnega vprašanja, kako bo rešeno vprašanje državne pripadnosti Julijske krajine. Jasnno je zato, da tisti, ki nam predlagajo enotnost brez ozira na vprašanje državne pripadnosti, ne delajo dobre usluge ljudstvu.

Ali je sploh mogoča enotnost z ljudmi, ki jih je zavedel nacionalšovinizem, da ne vidijo bistva? Ali je mogoča enotnost z ljudmi, ki vidijo rešitev problema Julijske krajine v ohranitvi stanja, ki ga je nasilno ustvarila

imperialistična politika stare Italije v prejšnji vojni? Ali ti ljudje resnično zastopajo obrambo italijanstva, ali resnično branijo nacionalne interese italijanskega prebivalstva tega ozemlja? Nikakor ne!

Ti ljudje hočejo obsoditi italijansko prebivalstvo tega ozemlja v ekonomsko propast, v bedo, k izseljevanju. Saj je prav zadnja stavka v Trstu, Tržiču in Gorici jasno pokazala, da je gospodarstvo tega ozemlja obsojeno v propast, če bo dežela priključena k Italiji. Ti ljudje nočejo miru in prijateljstva med Jugoslavijo in Italijo, ampak provocirajo novo vojno, ker vedo, da samo tako lahko ohranijo in okrepe v Italiji oblast reakcije, oblast tistim, ki se boje nastopajoče demokracije, nastopajoče moči ljudskih množic.

Ravno tako ni mogoča enotnost s strujami, ki danes govore o internacionalizaciji Trsta in celo Julijske krajine.

Enoglasne izjave zastopnikov italijanskega, slovenskega in hrvaškega naroda

Predsednik Glavnega odbora je otvoril nato razpravo o poročilu tov. Kragherja.

Govorili so: predsednik Mestnega osvobodilnega odbora za Trst odvetnik dr. Pagassi, predsednik slovansko-italijanske zveze Dino Faragona, predsednik nar. osvob. odbora iz Pulja Italijan Nefat Francesco, tajnik mestnega osvob. sveta za Trst tov. Franc Štoka, podpredsednik antifašistične slovensko-italijanske zveze za tržaško okrožje tov. Bersa Ruggiero, član MOS za Trst tov. Ivan Regent, tov. Sestan Giorgio iz Pazina v imenu duhovnika Boža Milanoviča, tajnik izvršnega odbora SIAU Eugenio Laurenti, član italijanske zveze

za Reko dr. Scrobogna Bruno, podpredsednica AFŽ iz Rovinja tov. Ersilia Rismondo, tov. Gortan Živko član MOS-a za Trst, De Stradi Alessandro, tov. Solieri Ermanno član pokr. odb. KPJK, tov. Gasperini Francesco v imenu mladine, podpolkovnik Rusjan Franc komandant vipavskega vojnega področja, tov. Zlatič Dina, članica AFŽ za Koperski okraj, član PNOO-ja za Slov. Primorje Julij Beltram, tov. Marina, dr. Tončič, tov. Casarsa, tov. Ladovec Vekoslav, tov. Gasperini Leopold, dr. Ferfolja, tov. Gurjan Antonio ter tov. Dolesi.

Seja se je zaključila z manifestacijo za novo Demokratično Federativno Jugoslavijo.

Manifestacije po celi Goriški

Vsi za priključitev k Jugoslaviji - Resolucije

Medtem ko naše ljudstvo pričakuje prihod mednarodne komisije, ki bo ugotovila kakšne so resnične težnje Julijske krajine, prihajajo iz cele goriške okolice resolucije, naslovljene Zavezniški vojni upravi s priporočili, naj jih ta izroči pričakovani komisiji.

Ker nam ni mogoče objaviti niti dela vsch poslanih resolucij, objavljamo le nekatere.

Goriška okolica

Solkanci pišejo: »V našem kraju bivajo samo Slovenci. Za osvoboditev izpod fašističnega jarma in za priključitev k Jugoslaviji smo žrtvovali 50 naših sinov in hčera, ne da upoštevamo vse napore, žrtve, zaničevanja in poniževanja, ki smo jih morali prenašati skozi petindvajset let. Mislimo, da je naša želja za priključitev k Jugoslaviji upravičena. Da bi se mednarodna komisija o vsem tem prepričala, iskreno želimo, da obišče naš kraj«.

Podsobotin: »Premagali smo vse trpljenje ter se podali v boj z enim ciljem in eno željo; vsa mladina je šla v narodno osvobodilno vojsko, vsi ostali so pomagali doma. Naša vas je dala 20 žrtev za našo narodno osvoboditev. Pozdravljamo vas z željo, da obiščete tudi našo vas in se tako prepričate o dejanskem stanju in o naših težnjah«.

»Smo preprosti kmetje in delavci — pravi Šempeter pri Gorici — ki sledimo le naravnim zakonom in trdno verujemo v resnico in pravico. Zato se nam skoro zdi nemogoče, da se danes rešuje vprašanje pripadnosti naše primorskega ozemlja«.

Brda

Brda: »Tam, kjer so prelivali kri partizani in garibaldi, ter jih z njo napojili za večno bratstvo in svobodo Slovencev in Italijanov, se s samozvestjo in zaupanjem obračajo na zavezniško vojno upravo s prošnjo, naj ta posreduje pri mednarodni komisiji in ji izroči njihove resolucije, ki so klic vsega briškega ljudstva po upoštevanju njihovih nacionalnih teženj in po pravičnem začetanju meje onstran Soče«.

To je klic vasi Snežatno, Biljana, BreeBreznik, Kožbana, Vrhovlje, Dobrovo, Cerovo, Hum, Breg Krasno, Kojsko, Gonjače, Imenje, Višnjevik, Neblo, Hrušulje, ki so sicer male vasi, nekatere le s par domovi, a so položile nad 122 borcev — partizanov na oltar domovine Jugoslavije.

Iz naših gor

Od 200 resolucij, ki smo jih prejeli iz Kobariškega, priobčujemo sledeče:

Vas Trnovo piše, da je dala narodno osvobodilni vojski 45 borcev; 61 vaščanov so fašisti odgnali v zapore, 22 v internacijo. V borbi proti okupatorju jih je padlo 17 fantov iz vasi. In kaj hočemo več od njih, saj so s tem že dovolj manifestirali za svojo pripadnost k svobodni domovini. Mati Sovdat Ane, ki se je pravkar vrnila iz Ausschwitza, je hotela še s svojim osebnim pismom, povedati isto, kar vsi vaščani.

Sledi Idrsko: »Proč s kupčijami malih narodov! Želim resnične osvoboditve, združeni s svojimi brati Jugoslavlani. Naši otroci so z lastno krvjo že podpisali

tisto željo nas vseh, ki z veseljem kličejo: Živelo Idrsko v Jugoslaviji, živelo, živelo...« Posebej pišejo invalidi, pohabljeni in ranjenci iz Idrskega.

Oglasila se je tudi vas Svino, ki je dala 27 borcev - partizanov, 12 od teh je darovalo mlado življenje za svobodo, vas samo pa je sovražnik bombardiral, ker je bila v celoti partizanska, in jo s tem razdejal. — Potem prebivalci iz vasi Logje, ki leži na najzadnejšem koncu okraja, vaščanke in mladina še posebej sporočajo, da je ni pedi njih zemlje, ki bi ne bila oškropljena s krvjo njihovih znancev - borcev.

Neka resolucija prinaša 51 podpisov kobariških pionirjev, ki vzklikajo »živijo Primorci pod jugoslovansko zastavo!« — Pionirji iz Sedla in Homca pa: »Mi hočemo biti Titovi vojaki, ker vsi ljubimo Tita« — In spet drugi pionirji iz Livka zahtevajo pravo slovensko šolo, svoje učitelji-

ce ter knjige, iz katerih se bodo učili novo zgodovino Jugoslavije, ki je njihova domovina.

Zene iz vasi Staroselo, Sedlo, Stanovišče, Homec, Kobarid so v svojih upravičenih zahtevah opirajo na slovensko večino, na svojo borbo, na svoje žrtve, na Atlantsko karto in na njeno glavno načelo: samoodločba.

Oče Hrast Ivan iz Livka piše: »Sem zaveden primorski Slovenec. Imam 9 sinov, od katerih sem jih 7 poslal v narodno osvobodilno vojsko, rekoč, kaj vse trpljenje in žrtve, samo da bo Primorska rešena in priključena k federativni demokratični Jugoslaviji. V imenu mojih sinov, vas prosim, upoštevajte moje želje...«

Družina Stres iz Kobarida: »Naš sin Franc, rojen 1926. leta, kapetan, je padel 15. septembra 1944 v borbi za Štanjel na Krasu. Spoznal je krivice in krutost fašizma nad našim narodom, zato je postal vzgled borca za svo-

bodo naroda. Leži še vedno med grmi in čaka, da bo njegov dom priključen k Jugoslaviji«.

Razen te je poslala pismo še druga Stresova družina iz Kobarida, katere sin Milan, podkomandir, je padel v borbi pri Idriji.

Marica Dreščak iz Livka in Marija Rot iz Trnovca sta se oglasili z osebnimi pismi poleg estalih, ki prinašajo stotine skupnih podpisov. Prvi so mater ubili, očeta internirali, dom zažgali, trije bratje so šli v partizane. Druga je imela tri sinove borce, dve hčeri partizanki, od teh so eno švabi ujeli; o njej se ničesar ne ve.

Nobena vas Kobariškega ni izvzeta, od Borjane in Breginja tja do Volč in Kamna; nobena organizacija, od odborov Rdečega Križa in zadruge, do prosvetnih in kulturnih društev »Svoboda«, »Matajur«, izobraževalnega društva »Planinka«, itd., itd.

PREGLED SVETOVNIH DOGODKOV

Konec zasedanja Sveta zunanjih ministrov v Londonu -- Namestniki zunanjih ministrov bodo obiskali Trst in njegovo neposredno zaledje

Konec zasedanj v Londonu

Tri tedne, od 11. septembra do 2. oktobra t. l., so trajala zasedanja Sveta zunanjih ministrov v Londonu. Dne 2. oktobra, malo pred 8. uro zvečer so javili z Londona, da je petorica zunanjih ministrov dovršila svoje posle in da ostanejo tam le namestniki zunanjih ministrov.

Na dnevnem redu sveta so bili načrti za mirovno pogodbo z Italijo in vprašanje usode njenih

kolonialnih posesti. Posebne važnosti za nas pa je bilo vprašanje jugoslovansko-italijanskih meja.

Na seji dne 19. p. m. je Svet zunanjih ministrov sprejel sklep, da naj se uredi vprašanje jugoslovansko-italijanskih meja na narodnostni (etnični) podlagi ter na podlagi internacionalizacije pristaniških naprav v Trstu.

S tem je izključena možnost rešitve, ki so jo hoteli domači in

mednarodni kapitalistični krogi (kakor znano so ti krogi predlagali rešitev vprašanja Trsta z njegovim neposrednim zaledjem kot nekako »vmesno državo« po vzorcu Gdanska).

Pretekli dni so se vršili razgovori predvsem o problemih Avstrije, o pospešeni repatriaciji sovjetskih državljanov, nadalje o uporabi plovnih rek ter o nekaterih gospodarskih vprašanjih.

Izjave sovjetskega zunanjega ministra Molotova

Sovjetski zunanji minister Molotov je ob priliki neke svečanosti izjavil glede konference v Londonu sledeče: »Prvo zasedanje Sveta ministrov zunanjih zadev petih velesil v Londonu obravnava važne probleme in zato mu ljudstva vseh demokratičnih držav žele uspeha.

Po mnenju Sovjetske delegacije je glavna naloga tega Sveta naslednja: utrditi moramo zma-

go, ki smo jo izvojevali nad napadalcem na zapadu in na vzhodu ter usmeriti moramo vse naše napore, da bomo zagotovili stalen mir.

Izkušnje so nas naučile, da se v takih primerih ni mogoče zaneesti na obljube in zagotovila vseh vrst. Na srečo je mnogo ljudi v demokratičnih državah, ki so razumeli, da bo poraz fašističnih napadalnih držav, ki so ga dose-

gli junaški vojniki, koristil v miru le pod določenimi pogoji.

To je možno doseči le tedaj, če bomo nudili vso podporo demokratičnim silam v naših lastnih in drugih državah in če v resnici ne bomo dopuščali poskusov oživitve ostankov fašizma.

Prijateljstvo med vsemi demokratičnimi državami mora rasti in se krepiti«.

Londonski list „Reynold News“ proti pesimizmu

Londonski laburistični list piše: »Ne strinjamo se s pesimizmom nekaterih komentatorjev, ki ne morejo ugotoviti — morda zato, ker jim srce tako želi — ničesar drugega kot globoko neslogo med zavezniški. Zdi se, da uporabljajo vsa sredstva samo zato, da napadajo zaveznika, ki je slučajno socialistična velesila.

Če gospod Molotov napovedu-

je, da bi Rusija mogla zahtevati upravo nad kako kolonijo v Sredozemskem ali Severnem morju, se ti ljudje zgražajo in protestirajo. Ob istem času pa smatrajo za popolnoma pravične in normalne zahteve ameriških admiralov, če zahtevajo baze okoli azijske Rusije, ki bi naj bile izključno v rokah ameriških oboroženih sil.

Varuštvo nad Tripolitanijo

Washingtonski dopisnik lista »Chicago Sun« je napisal članek o ruskih načrtih za upravo bivših italijanskih kolonij.

V njem podčrtuje med drugim sledeče: »Če zahteva Sovjetska Zveza varuštvo nad Tripolitani-

jo, ne dela to radi tega, ker ima imperialistična stremeljenja, kot ga imajo kolonialne sile. Nasprotno, Sovjetska Zveza hoče voditi opustošeno deželo da bi pokazala, kaj se lahko ustvari s pomočjo gospodarsko-političnih

metod in novih načel o odnosajih med različnimi rasami in narodi.

Predlog Molotova temelji na uspehih, ki so bili doseženi v teku 25 let v vzhodni Aziji s Tadžiki in Opeki, ki so bratje Arabcev in Berberov v Tripolitaniji.

Rezultati londonske konference

Delo Sveta zunanjih ministrov v Londonu je zaključeno. V dobi treh tednov so se vrstila na dnevnem redu Sveta zelo važna vprašanja. Razen načrtov, ki smo jih že zgoraj omenili so se vrstili načrti za mirovne pogodbe s Finsko, Rumunijo in Bolgarijo.

Poleg tega je Svet proučil možnost sporazuma o dolgotrajnem oskrbovanju Avstrije, zakon o posebnem režimu notranjih evropskih vodnih poti, dalje, že omenjeno pospešitev repatriacije sovjetskih državljanov, sponenico francoskega zastopstva o nadoknadenju vojne škode, kakor

tudi vprašanje nadzorstva in uprave v Nemčiji. Razumljivo je, da je tako velik obseg vprašanj pred svetom ministrov za zunanje zadeve izzval žvahnje komentirje v inozemskem tisku.

Vsekakor pa ni nihče dvomil o tem, da se bodo pred Svetom zunanjih ministrov pojavila resna in zamotana vprašanja.

Angleški časopis »Daily Express« poudarja, da se morajo temeljiti miru, ki se tokrat utrjuje, ohraniti skozi mnoga leta.

Šest let smo potrebovali, da smo dohili vojno, ne bi bilo prav pričakovati, da bo konferenca v

nekaj dneh uredila vso zmešnjavo, ki je nastala in trajala šest let.

Na konferenci so se obravnavala najvažnejša vprašanja in izražena so bila razna stališča. Vsaka dežela danes ve za mišljenje druge dežele. To pa je tudi bistveni pogoj za nadaljne uspehe. Vendar pa je praksa sodelovanja velikih sil v letih vojne dokazala, da ne obstajajo nepremostljive težkoče in da bo lahko premagati tudi one, ki nastajajo v povojni ureditvi.

Za to obstoja le ena pot; to je pot uresničenja odločitev krimske in berlinske konference.

IZ NAŠIH KRAJEV

Iz Gorice

V torek zvečer, 2. oktobra t. l. je predaval v Gorici, v »Ljudskem domu«, znani tržaški publicist Ivan Regent; govoril je o demokraciji.

Predavanje je bilo silno zanimivo in je želo obilo odobravanja. Potrebno bi bilo, da bi se slička predavanja večkrat vršila, ker obravnavajo zelo aktualna vprašanja.

Dne 13. in 14. t. m. priredi Pevsko in glasbeno društvo v Gorici — dvorana Ljudskega doma — slavnostno akademijo v proslavo našega velikega goriskega pesnika S. Gregorčiča.

Iz Solkana

Preteklo nedeljo je solkansko prosvetno društvo priredilo dobro uspel zabavni večer. Pesmi, ki nam jih je zapel domač pevski zbor je pokazal vstrajnost po napredku, ter upamo, da nam bodo vrli Solkanci še večkrat dali priliko, da jih bomo poslušali. Kulturnemu programu je sledil bogat srečolov, ki je povzročil obilo smeha med številnimi obiskovalci. Dobro se je odrezala vaška godba, ki je na koncu soreda zaigrala mladini k plesu. Ves večer je potekel v pristrčnem razpoloženju. Prispevki in dobicek je šel v prid akciji »za našega dijaka«.

Iz Kanala

Ljudstvo kanalskega okraja se v polni meri udeležuje nabiralne akcije za našega dijaka. Tako smo preteklo nedeljo na okrajni konferenci ASIZ-a zbrali 1784 lir, na kulturni prireditvi v Nekovem pa 243. Miting na Kanalskem Vrhu nam je donesel 178. Agilne žene iz Melinkov, vasice, ki šteje le 5 hiš so zbrale 100 lir; enako vsoto je nabrala tudi mladina. Vas Ajba ob Soči tudi ni hotela izostati in je zbrala 410. Vaščani Plavij, levi breg, so se z veseljem odzvali ter se spomnili potreb naše učee se mladine in zbrali 363 lir. Nabiralna akcija se nadaljuje. Vsi prebivalci našega okraja se zavedajo važnosti te akcije ter radevolje darujejo.

Pretekli teden je gostovala pri nas znana igralska skupina pri poverjeništvu PNOO za Slov. Primorje »Večer partizanske kulture«. Že takoj ob pričetku je zavladalo med občinstvom in igralci topla povezanost, ki se je stopnjevala z vzklíkanjem novi Jugoslaviji, maršalu Titu in podobno. V nadaljnjem je tovariši igralske skupine naglasil popolno zaupanje, ki ga ima primorsko ljudstvo do pravične rešitve našega vprašanja. S krvjo naših najboljših sinov pridobljena svoboda nam jamči, da je zemlja na kateri prebiva naš rod že dolga stoletja samo naša in od nikogar drugega! Klopčičeva »Mati« je ganila do solz, igrice »Bedak« in »Kdo trka« so žele obilo odobravanja in smeha. Ugajalo je petje treh tovarišic, katero je mojstrsko spremljal na harmoniko tov. Janez Kuhar. Takšnih prireditev bi si še in še želeli.

Iz Vitovelj

Preteklo nedeljo je imel naš krajevni NOO sestanek in to v istem poslopju, kjer je bil izvoljen leta 1944. Spominjali smo se vseh težkoč in preganjanj, ki jih je moral odbor in naše prebivalstvo pretrpeti pod nacifašistično strahovlado. Izrečena je bila zahvala naši mladini in AFŽ za njih vztrajno delo v času osvobodilne borbe. Ob tej priliki so šle naše misli do vseh naših dragih, ki jih je sovražnik odpeljal, a se niso še vrnili. Razšli smo se v trdni zavesti, da ni bil naš trud zaman, marveč da je obrodil stoterden sad.

Iz Brd

Matere iz Medane so zbrale 4998 lir in 5 kg moke za made-donske osirotele otroke.

Mala vasica Hum pri Kojsem je nabrala za R.K. obilo domačih pridelkov in denarja.

V nabiralni akciji za »Našega dijaka« je mladina iz Kojsega nabrala do sedaj že 4000 lir.

Preteklo nedeljo so se žene in dekleta iz Kozane v Brdih z okrašenim vozom in slovensko zastavo odpravile v bolnico sv. Justa v Gorici in peljale nad 450 kg grozdja in 150 kg jabolk bolnim in ranjenim borcem J.A. Žene so jim same razdelile sadje ter so se dalj časa zadržale z njimi. Na prošnjo bolnikov so jim tudi zapele.

Iz Volarjev

Mladinke iz naše vasi izkazujejo globoko hvaležnost in spoštovanje tistim borcem, ki so padli za svetle ideale naše osvobodilne borbe. Redno skrbijo, da je grob padlega domačina Ivota okrašen s cvetjem, kakor je bil tudi za časa fašizma vedno skrbno negovan in to kljub nevarnosti, da ne bi hudobni ljudje za to zvedeli. Naročile so tudi lesen križ z napisom: Borec Ivotu.

Iz Št. Vida pri Vipavi

Pijonirski prosvetnega društva »Vojko Premrl« so priredili dne 16. p. m. prireditev, ki je v vsakem oziru dobro uspela. Labko smo ponosni na naše matke, kateri so pokazali lepo aktivnost pri našem prosvetnem društvu. Tudi igralska skupina odraslih se pripravlja na veselico.

Iz Goč na Vipavskem

V nedeljo 2. sept. t. l. je prispel vojaški avto iz Vipave na Goče. Toda nihče ni slutil, da je pripeljal zemeljske ostanke priljubljene nega tov. Joškota Ferjančiča, ki je preminul na tako tragičen način. Kot blisk se je raznesla vest po vasi in pogreb, ki ga je imel neustrašeni borec za svobodo je pokazal kako priljubljen je bil ranjki med svojim vipavskim ljudstvom. Poleg sorodnikov in domačinov mu je izkazal zadnjo čast tudi oddelek iz Tržaškega vojnega področja s tov. majorjem Petrom na čelu. Po ganljivem nagovoru domačega župnika se je poslovil od dragega tovariša major - zdravnik, ki je opisal težka leta njegove študentske poti. Zaključil je: »Zapustil si nas, dragi Žef in to sedaj, ko si komaj začel živeti v svobodni domovini. Mnogo Tvojih načrtov je ostalo še nedovršenih, toda mi ti obljublamo, da se bomo borili do zadnjega za naše in Tvoje ideale do končne zmage«. Nato je stopil pred odprt grob kapelnik vojaške godbe, katerega ga je spremljala z žalostinkami na tej zadnji poti, ter se spomnil dragega pokojnika. Domači pevski zbor je zapel v slovo lepo nagrobno, častna četa pa se oddala salvo in s tem je bila pogrebna svečanost pri kraju.

Iz Vrabč

ZMS je 23. p. m. priredila dobro uspešno veselico, kateri je prisostvovalo številno prebivalstvo. Prireditve so se udeležili visoki gostje in sicer tov. France Bevk predsednik PNOO za Slov. Primorje in tov. Marušič, ki jih je ljudstvo sprejelo z navdušenimi ovacijami. Naša vasica, ki je od prvega začetka osvobodilnega gibanja služila kot zavetišče našim hrabrim borcem, je hotela ob tej priliki izkazati svojo globoko hvaležnost tem našim odličnim predstavnikom. Pred prireditvijo so mladinke podarile zastavo krajevemu NOO. Sledila je igra »Tri sestre«, nakar je pevski zbor nastopil s številnimi pevskimi

mi točkami. Miting se je zaključil s štajerskim plesom. 1200 lju di, ki je prireditvi prisostvovalo, bo ohranilo ta lep dan v trajnem, hvaležnem spominu.

Iz Vodice

Tudi naša vas z 80 prebivalci se zanima za kulturno-prosvetno delo. Dne 23. p. m. se je vršila lepa prireditev, kateri je prisostvovalo celokupno prebivalstvo. Prireditve je otvoril tov. Sajovic Alojzij, kateri je v lepih besedah orisal trpljenje naših borcev predno so nam priborili zaželjeno svobodo. Sledile so tri igre in par recitacij, ki so najlepše ušpele.

Naša Brda

Neko posebno občutje prevzame partizane, kadar čitajo ali slišijo govoriti o Brdih. Ko smo se bojevali v mrzlejših krajih, večkrat v globokem snegu, s Švabi in belogardisti so nam v onih redkih odmorih uhajale misli na milo zimo v Brdih. Spominjali smo se na topla briška ognjišča, na kozarce pristnega »brica«, ki so ti ga domača dekleta z vso gostoljubnostjo ponudila. Ko smo bili daleč od goriske zemlje v najhujših borbah in juriših, smo se večkrat spominjali na tiste lepe briške griče, ki so v pomladi polni cvetočih dreves, v poletju in jeseni pa polni žlahtnega sadja. Takrat se nam je zaiskrilo oko in prsti so se še tesneje oprijeli orožja in imeli smo samo eno misel: vztrajati, boriti se brez strahu, da bodo Brda prosta, da boš ob večerih lahko sedel za »koto« v svitu žerjavice, ko bo burja tulila krog voglov, zrl v poštene in nagajivo šegave oči dekleta, ki ti predloži vročega kostanja, poslušal starega Brica, ki modruje o nekdanjih doživljajih in videl skrbno mater pri ognjišču.

Brda so toliko doprinesla k naši zmagi; da jim tega ne bomo mogli nikoli povrniti; zato ni napak, če se jih včasih spomnimo v naših časopisih, da bo svet izvedel, kakšen narod živi v tem delu dežele. Ko so bila Brda ob osvoboditvi Trsta in Gorice še zasedena po četniških tolpah, so prihajala dekleta vsa preplašena in polna žalosti do nas, kaj naj napravijo: Ali naj zažgejo domačijo ali kaj? Pa smo jih potolažili, da so naši tankisti že blizu. In res, ko so Nemci in četniki to čutili so jo jedro odkurili v Furlanijo. Tedaj so se Brda sprostila v navdušenosti in sreči. Kot pisana reka so se v gozdu zastav udeležila manifestacij. Tedaj bi morali biti navzoči vsi tisti reakcionarni elementi, ki toliko govorijo o svojih podvigih proti okupatorju, pa bi videli, kako govori narod, ki je bil eno s tovariši tekom borbe. Ta del naroda ni ušel s terena iz nevarnosti, kot je to storila reakcionarna klika v dneh prihoda naše vojske. Zakaj? Narod je vedel, da prihajajo osvoboditelji, skrivači in reakcionarji pa so čutili, da se bližajo njihovi sodniki!

Zalibog, da ta del slovenske zemlje še ne uživa tiste svobode, ki jo je v največji meri zaslužil. Brda in z njimi goriske tovarišice trpijo, ker niso še proste. Grozdje na latnikih zori in naša briška dekleta gledajo z žalostjo v srcu po vinogradu in še dalje proti vzhodu. Veselili so se že, da bodo obhajale to trgatve skupno s tovariši, ki nosijo rdečo zvezdo na kapah. Dan popolne svobode pa ni več daleč. Ta dan mora priti. In prišel bo, da bo poplačal vsem zavednim Bricem in vsem brhkim tovarišicam sončnih briških gričev vso njihovo ljubezen za naše borce, za vso našo vojsko. Čutimo se dolžni, da se jim zahvalimo za njih veliko požrtvovalnost, ki nam jo izkazujejo dan za dnem.

Goriška mati pripoveduje...

Tri dni po prvi svetovni vojni sem videla kamjone italijanskih armad, ki so nosili bele zastave, to je znak miroljubnosti in ponižnosti. a nato so zasedli Goričo. General Petitti di Loreto in sam kralj sta podpisala proklamacije, kjer so nam obljubljali vse svoboščine — na vseh poljih. A besede niso držali. Postali smo državljani druge vrste.

Vprašam, zakaj so leta 1923 pognali vse slovenske kapucine in redovnice iz našega mesta? Zato, ker so bili Slovenci?

Nekoč sem nosila belo obleko z belimi in rdečimi prišitki. Pa so prišli trije fašisti študentje in so mi odločno rekli: »questo vestito non si deve portare!« (Te obleke se ne sme nositi!) Prejeli so me za roke, suvali v hrbet, me potisnili v neko vežo ter mi potrgali našitke iz obleke.

Nato mi je umrla mati. Na grob sem ji nesla spominsko ploščo, napisano v njenem jeziku; a le malo časa je bila na gomili, kar čez noč je plošča izginila. Tako so fašisti še v grobu preganjali naš narod in s tem skrunili spomin naših mrtvih.

Iztrebiti so nas hoteli

Kdo se ne spominja zadnjega govora, ki ga je imel mogočni »diktator« v Gorici. »Slovence je treba iztrebiti« je dejal. Njega ni več, obešen je bil za pete, a mi smo še tukaj!

Če smo se ustavile me žene in se pogovarjale v našem jeziku, ali veste, kaj so rekli ti prenapeteži? — »Maledetta lingua slovena, perchè non parli italiana!« (Prokleti slovenski jezik, zakaj ne govoriš italijansko!)

Od nas so zahtevali, da moramo govoriti njih jezik, oni sami pa se niso v 27 letih niti pozdravljanja naučili.

Bila sem v bolnici pripravljena za operacijo. Usmiljenka mi reče, naj se prekrižam. Napravila sem križ in začela sem moliti k Bogu v jeziku, ki me ga je moja ranjka mati naučila. Ni ji bilo prav, narokovala mi je italijansko molitev. Torej niti z Bogom nisem smela govoriti v slovenskem jeziku, čeravno je Nazareneec dejal svojim učencem: »Pojdite in učite vse narode v vseh jezikih!« Usmiljenke so nam prepovedale posluševati se slovenskega jezika, zagrozile so nam, da bo vsakdo izključen iz sanatorija, če bo govoril slovensko. Kje je bila takrat »Vita nuova«?

V občinski urad je stopila slovenska žena, ki ni znala italijansko. Vprašala je po družinskem listu, a uradnik jo je kar odgnal ter ji rekel naj se nauči italijanske govoriti. Sedaj pa vprašam jaz? Kdo pa plačuje tistega uradnika, če ne mi davkoplačevalci?

Moliti nismo smeli

o našem jeziku

Pred 12 leti je bil tukaj misijon. V stolnici za Italijane, pri sv. Ignaciju pa za nas Slovence. Pri pridigi je bila polna cerkev ljudi, pa pride nek fašist in zevpije na ves glas: »Nel nome di Dio, qui si parla italiano!« (V imenu božjem, tu se govori italijansko), vse ljudstvo se je razburilo, misijonar pa mu je dejal naj gre kam drugam, če ne mara poslušati našega jezika. Seveda razgrajacu se ni nič zgodilo, le iz cerkve so ga vrgli. Ko smo odhajali iz cerkve so nas ti prenapeteži suvali ter kričali: »Sciavi di Gorizia, itd.«

Drugi dan so fašisti nalili ruščilo v kropilnike, ker se niso znali drugače znesti nad nami Slovenci. Tudi takrat ni znala »Vita nuova« ničesar povedati! Samo eno mašo smo imeli Slo-

venci za nas, pa še pri tisti se je bral evangelij v italijanščini; zdelo se mi je, kakor če bi imeli tečaj za slovenščino in italijanščino!

Nikogar ni bilo takrat, da bi se zavzel za nas. Neki duhovnik se je celo izrazil, naj po končani slovenski maši dobro prezračijo, da ne bo smrdelo po kmetih. (Seveda je mislil na gnoj po alejih!) A maslo, ki so mu ga naši gorjani nosili mu je vseeno dobro teknilo!

Tudi otrokom pri prvem obhajilu ni bilo dovoljeno poslušati slov. pridigo; žalostni so bili ti naši otroci, čutili so se jako ponižani in zoperstavljeni. Župnik jih je nato potolažil, povabil jih je na svoj dom in jim tam pridigal v našem jeziku. Tako se je nam godilo, kot prvim kristjanom pod Neronom, takrat so se skrivali po katakombah, mi, ki živimo v 20. stoletju smo se snajali pa v zasebnih stanovanjih!

Oropali so nas naših poštenih slovenskih imen

In končno sem želela dati svojim otrokom poštena slovenska imena. Tudi to mi je bilo zabranjeno, italijanska so morali nositi.

Ni dolgo od tega, ko sem bila zaprta v prostorih kvartale v ul. sv. Chiare. Z menoj je bila tudi 15 letna Sonja iz Vipavske doline. Vprašala sem jo zakaj je zaprta. Nekaj trenutkov me gleda, nato mi reče: »Se vprašate. Če za drugega ne, so me zaprli zato, ker sem Slovenka!« V tem stavku je povedano vse; vsa naša usoda četrto stoletja je v njem zapopadena.

Skozi celih petindvajset let je slovenski narod nosil svoj križ.

Polni so bili zaporj naših najboljših borcev za svobodo, italijanska mesta in otoki so sprejela med bodečo žico tisoče in tisoče od nas. Kmalu so se laški krvniki zmenili z Hitlerjem in kar jih ni padlo pod svinčenkami nemških zločincev jih je sprejel pa Dachau in Mauthausen...

Svobodi napreči

A tudi naše trpljenje se blizu svojemu koncu. V krvavih borbah preizkušeno ljudstvo, ki je videlo svoje požgane domove, ki je okusilo vse grozote dveh silnih sovražnikov in je kljub vsem zlem silam ohranilo še toliko žilavosti, da kljubuje danes vsem reakcionarnim elementom, to ljudstvo gleda bližnji bodočnosti lahko mirno v oči. Ve, da ima samo v novi, federativni Jugoslaviji svoj prostor, ve, da bo pridobljena svoboda zaščitena po naši vojski, po vojakihi našega velikega maršala tov. Tita!

Te vrste je napisala preprosta slovenska mati, brez sovraštva do italijanskega naroda, s katerim nam je usojeno živeti na tem koščku zemlje. Poštenim Italijanom pač ne bo treba nikoli izkusiti tega, kar smo mi Slovenci v teku dolgih 25 let na naši zemlji pod »liberalno« in fašistično italijansko vlado pretrpeli. Ne! Kajti ljudska oblast ne pozna zatiranja in zoperstavljanje enega naroda proti drugemu, ona jim bo dala vse svoboščine, katere ima lahko samo suvereno ljudstvo, vključeno v demokracijo, federativni Jugoslaviji.

Darujte

za Tiskovni sklad
„Soškega tednika!“

Bratstvo danes in jutri

Sovražniki ljudstva, razni splet-karji, tihi prišepetovalci, se še vedno niso sprijaznili s svojo usodo. Svojo vlogo razbijanja enotnosti in zavajanja ljudskih množic od osnovnih pridobitev narodno osvobodilne borbe nadaljujejo zdaj pod eno, zdaj pod drugo obliko. Najprimernejša je prav v teh dneh razvijanje šovinistične propagande in nacionalne mržnje.

Tako se n. pr. v teh dneh, ko se odloča usoda državne pripadnosti našega ozemlja pojavljajo škodljivi in nezdravi primeri, ki so plod sovražne propagande. Podpihujejo se nacionalistične strasti, ki kvarijo slavne tradicije Osvobodilne Fronte, ki je pretrgala z vsem starim, ki je ustvarila bratstvo med jugoslovanskimi narodi in bratstvo med slovenskimi in italijanskimi demokratičnimi množicami.

Povdarjamo to prav danes, ko se merijo vse resnične demokratične sile. Tu sta samo dve poti ali napreji: v demokracijo, v boljše življenje ali nazaj v mrčnušstvo, v fašizem.

Te dni se naše ljudstvo pripravlja na sprejem mednarodne komisije, ki naj na licu mesta ugotovi etnografske meje in s tem pripadnost k Federativni demokratični Jugoslaviji. O naši pripadnosti, o naši narodnosti ni treba, da posebej pišemo. Nikakor pa nečemo zanikati obstoja gotovega dela prebivalstva, ki je furlanske odnosno italijanske narodnosti. S tem prebivalstvom smo že od nekdaj skupno živeli in skupno bomo živeli tudi naprej.

Toda posamezni elementi zlasti po mestih in obmejnih vaseh, kjer so še ostanki vzgoje in miselnosti, ki ne spadajo v to dobo, skušajo izrabiti vprašanje pripadnosti s tem, da razvijajo nacionalistične tendence in s tem sovražstvo med našim in italijanskim narodom. Smatrajo, da če v borbi skovano bratstvo le taktična poteza, ki naj preneha čim se vprašanje razmejitve uredi. Seveda ne misli tako naše ljudstvo, mislim naše, boreče se, iskreno, miroljubno, delovno ljudstvo. Nimamo prav gotovo namena varati poštenega italijanskega prebivalstva. Nimamo prav nobenega namena varati tudi našega ljudstva, ker hočemo vsemu ljudstvu ohraniti mir, ki si ga želi in ustvariti boljše srečnejšo bodočnost. Ta pa je v bratstvu slovenskega in italijanskega naroda.

Vsako sovražstvo med nami, ki izvira iz nacionalističnih šovinističnih namenov, je voda na mlin sovražnikov ljudstva, tihih prišepetovalcev, ki so slej ko prej ed-

ni želi sadove medsebojnih sporov, konfliktov in vojn. Nismo šli v borbo zato, da se povrne staro. Nočemo hinavskega laskanja, ki naj bo taktična poteza. Hočemo stvarno, hočemo res v svoji globini in vsem svojem pomenu občutno bratstvo in sodelovanje med vsemi antifašisti.

Tisti pa, ki se še niso sprijaznili s svojo usodo naj se še enkrat prepričajo, da se zrelega in preiskusnega ljudstva ne da več zavajati in iz tega kovati profite zase. Dosledni v svoji borbi in v svojih ciljih bomo sledili programu antifašistične Slovensko-Italijanske Unije, ki temelji na trajnih osnovah bratstva slovenskega in italijanskega naroda, na osnovah, ki imajo isto vrednost danes kot jutri. Vemo, da so s tem najbolj zaščiteni naši interesi in da je v tem jamstvo trajnega miru na tem ozemlju.

Kdaj bo koner izzivanja?

V Raštelu je lepo število slovenskih trgovin. Sicer ti naši trgovci in obrtniki niso še pokazali na zunaj svojega pravega slovenskega lica, upajmo pa, da bodo to v najkrajšem času napravili.

Tov. Vuk Franc je pa lahko za vzgled vsem našim trgovcem in obrtnikom. Kot praktičen človek je takoj zapopadel vrednost prikupne in učinkovite reklame ter je kar lepo uredil izložbeni okni. Okrasil jih je z zastavicami, obesil slike, ki predstavljajo dekle v naši narodni noši in čez celo dal naslov: Lepa naša domovina. Nad vhodom nas pa vabi napis: »Pri sv. Krišpinu«.

Že pred tednom dni so mu »neznanci« prilepili na okna in vrata lepake z italijanskim besedilom in trikoloro. Pred dnevi pa so mu zopet »neznanci« nagnusno onesnažili okna in vrata. Tov. Vuk je poklical zavezniško policijo, katera se je izkazala voljno, da bo od časa do časa nadzorovala okolico trgovine.

Ti »neznanci« so še preveč dobro znani. To je tista skupina prenapetežev in šovinistov, ki se nikakor ne morejo sprijazniti z gotovim dejstvom, to so čisti skrahirani študentje okrog »Lanedi« in »Voce libera«, kateri hočejo nadaljevati s »kulturnim delom«, ki ga je fašizem samo na razdezo prekinil.

Pevskim zborom

Dospela je nova pošiljka »Pesarice Glasbene Matice«, ki vsebuje bogato zbirko moških zborov, cena 300 lir. Priporočamo, da si jo čim prej nabavite v Ljudskem domu, II. nadstropje.

Javna zahvala

Uprava bolnice Jugoslovanske Armije v Gorici, se v imenu vseh ranjencev in bolnikov najtopleje in najlepše zahvaljuje celokupnim vsem in sicer: Krombergu, Vrtojbi, Kojškemu, Šmartnu, Štandrežu, Kozani, Vogrskemu, Pliskovici, Prvačini in Taboru, ki so z dragimi obiski in darovi — sadjem prijetno razveseljevali naše ranjence z zavestjo, da niso pozabljeni in osamljeni ter jim šalili bolečine in težave.

Ponovno iskrena hvala!
Uprava bolnice.

OBJAVE

Uprava vojaške bolnice J. A. v Gorici, javlja vsem obiskovalcem, da so obiski dovoljeni samo ob sredah in nedeljah od 13. ure do 15.

Izvanredni obiski so dovoljeni samo preko uprave in v nujnih slučajih.

Se obvešča vse zainteresirance, ki so se vrnili iz Nemčije, bivaajoči v coni pod zavezniško vojaško upravo da, razen nemških mark in »Allied Military Marks«, morajo biti prijavljene bankam tudi vse terjatve v markah in avstrijskih šilingih za katere so bila izdana uradna potrdila od A.M.G., bank, poveljstev koncentracijskih taborišč ali katerekoli nemške oblasti.

Obvešča se vse one, ki se vračajo iz Nemčije, da so pri Centralnem Profituberkuloznem Dispensariju v ulici Duca d'Aosta št. 53 ob torkih in četrkih od 10. do 12. ure brezplačni zdravniški pregledi.

V ponedeljek, dne 8. t. m. bo komisija Jugoslovanske Armade spet plačevala v Gorici v »Ljudskem Domu« fakture in efektivne račune v poravnavo dolga ki so ga edinice J.A. napravile ob času bivanja v Gorici.

NAGRADE V OLJU ZA IZROČITELJE TROPIN

Se obvešča vse producente tropin da je bila po sporazumu s pristojno oblastjo, cena tropin, za vsak stot, končno določena po 450 lir ali — na izbiro — 1 liter in pol žganja, ki ga dvignete ob podelitvi v poslovalnici. Poleg te cene bodo dobili izročitelji za tropinska semena — za vsaki stot tropin — eno nakazilo za brezplačni dvig, pri najbližji poslovalnici Kmečke Zadruge, 750 gramov olja.

Tropine morajo biti naravne, torej ne izkoriščene.

Pooblaščen za nabiranje v goriški coni je tvrdka Ev. Buiese iz Koprive, ki bo nabirala tropine za ves čas tega leta.

Za pojasnila, obrnite se na Urad za vinske snovi, Gorica, Korzo Vikt. Em. III., št. 5.

URNIK ZA BRIVNICE

Udruženje obrtnikov Goriške pokrajine naznanja sledeči novi zimski urnik za brivnice, veljaven od 1. oktobra 1945. dalje.

Ob delavnikih:
od 8 — 12.30
15 — 19.

Ob nedeljah:
od 8 — 13.

Delitev pšenice za seme

Statistični poljedelski urad za Goriško javlja:

Vsi poljedelci, kateri so pridelali žito in hočejo zamenjati seme se morajo prijaviti v skladišču »Agrarnega konzorcija za goriško pokrajino« (Consorzio Agrario Provinciale) ter istotam oddati obdržano količino domačega semena za zamenjavo novega.

Poslovodja jim bo izdal naznailni list s katerim bo stranka šla na občinski statistični urad, kjer mu bodo izdali potrdilo, da bo lahko dvignil žito za seme.

Oni poljedelci, kateri niso letos pridelali žita in ga nameravajo

sejati se morajo predstaviti s potrdilom ugotovitve na statističnem gospodarskem poljedelskem uradu, da mu izdajo nakazilo za dvig žita za seme.

UVOZ GOVEJE ŽIVINE

Okrožno Nadzorništvo za Kmetijstvo javlja, da je uvoz plemenske živine sive švicarske pasme iz Bocna nemogoč radi previsokih cen in prevelikih prevoznih težkoč.

Opozarja se zato prizadete kmetovalce, da so vsa vpisovanja, ki so se pred časom izvršila, razveljavljena.

ODSTRANITEV PROTILETALSKIH ZAKLONIŠČ

Predno se začne s podiranjem protiletalskih cevastih zaklonišč, ki se nahajajo na občinskih zemljiščih, se vabijo morebitni interese, ki bi želeli uporabiti ta zaklonišča za shrambe ali skladišča, naj vložijo prošnje na občinski tehnični urad in to najkasneje do 10. oktobra t. l.

ZA TISKOVNI SKLAD „SOŠKEGA TEDNIKA“

so darovali:

Izkupiček veselice
S. T. . . . . L. 27.529.—
Skupno do sedaj L. 41.378.—

IZHAJA ENKRAT NA TEDEN — Urednik: J. KRISTIJAN BAVDAŽ — Za list odgovarja: ALOJZ BUDIN — Uredništvo in uprava: GORICA, Corso V. E. III., št. 5/l. — Tel. 377 — Izdaja lista je odobrena od A. I. S. Tisk KATOLIŠKE TISKARNE v Gorici

AVTOBUSNI VOZNI RED KI JE V VELJAVI OD 20. SEPTEMBRA DALJE

GORICA-MILAN Km. 437	L. 1600.—
četrtak in nedelja 6.— odh. iz Gorice . . .	prih. 18.— torek in sobota
18.— v Milan	odh. 6.—
GORICA-TRST Km. 43	L. 65.—
7.— odh. iz Gorice	prih. 14.30
8.30 prih. v Trst	odh. 13.—
GORICA-TRŽIČ Km. 28	L. 42.—
13.—, 15.— odh. iz Gorice . . .	prih. 8.30, 9.—
14.—, 16.— prih. v Tržič	odh. 7.30, 8.—
GORICA-ČERVINJAN Km. 35	L. 53.—
17.— odh. iz Gorice	prih. 8.40
18.40 prih. v Červinjan	odh. 7.—
GRADEŽ-TRST Km. 59	L. 89.—
6.30 odh. iz Gradeža	prih. 15.—
8.30 prih. v Trst	odh. 13.—
GORICA-PALMANOVA Km. 59	L. 48.—
17.— odh. iz Gorice	prih. 9.—
18.30 prih. v Palmanovo	odh. 7.30
GORICA-BOVEC Km. 82	L. 164.—
15.30 odh. iz Gorice	prih. 9.—
18.30 prih. v Bovec	odh. 6.—
GORICA-SV. LUCIJA Km. 39	L. 78.—
6.30, 15.30 odh. iz Gorice . . .	prih. 9.30, 19.—
8.—, 17.— prih. v Sv. Lucijo	odh. 8.—, 17.30
GORICA-VIDEM Km. 40	L. 60.—
6.30, 12.—, 16.— odh. iz Gorice . .	prih. 9.30, 15.—, 19.30
8.—, 13.30, 17.30 prih. v Videm . .	odh. 8.—, 13.30, 18.—
GORICA-GRADEŽ Km. 59	L. 89.—
13.— odh. iz Gorice	prih. 8.30
15.— prih. v Gradež	odh. 6.30

M. ILJIN:

12

Ustvarjanje rastlin

(Iz knjige „Priroda in ljudje“)

Na najrazličnejše načine križajo vse mogoče pasme in živali ter skrbno zapisujejo njihova svojstva. Dolga leta vodijo rodovnike kakšnega znamenitega konjskega rodu. Z velikansko pazljivostjo proučujejo rodovnik graha, kakor da ne gre za navaden grah, marveč za kakšnega cesarja Graha.

Pa so učenjaki že kaj dognali?

Da, nekaj že vedo. A treba bo še mnogo opazovanja in poskusov, da si bomo do konca razjasnili zakone dednosti, da bomo dokončno razumeli preprosto stvar: zakaj so otroci podobni staršem, vnuki babicam in dedom, nečaki stricem in tetam.

Poglavitna težava pri proučevanju zakonov dednosti tiči v okolnosti, da zahteva tako proučevanje dolgih razdobij.

Za tri pokolenja pšenice so potrebna tri leta. Za tri pokolenja konj — za konja-deda, konja-

očeta in konja-vnuka — je treba devet, včasih pa celo dvanajst let.

Kako bi lahko tu pospešili delo znanosti?

Beseda o mušjereji

Imamo panoge reje živali, o kateri malokdo ve: mušjerejo. Poleg govedorejcev, svinjerejev, kurjerejev, ovčerejev, kunčerejev in rejcev psov so tudi mušjereji, to je ljudje, ki vzrejajo muhe.

Redijo na tisoče muh, jih krmito in zanje skrbijo. Vzrejajo vse mogoče mušje pasme: z dolgimi in s kratkimi krili, s sivimi in s črnimi telesom, z belimi in z rdečimi očmi.

O mušjereji pišejo knjige in predavajo.

Pred kratkim je prišel v Leningrad predavati ameriški profesor Calvin Bridges. V svojem predavanju je podrobno govoril o reji vinske mušice — drozofile in naštel vse koristi in prednosti mušjereje nasproti drugim vrstam reje živali.

Prva prednost: Mušica drozofila je zelo majhna — nekaj milijardkrat manjša od krave, da, celo od kunca. Okoli milijon mušice tehtata kilogram. Za čredo je torej treba zelo malo prostora. Tisoč »glav živine« lahko spravimo v eno škatlico. »Ni treba polji, ni treba hlevov«, je izjavil Calvin Bridges. Dodamo še lahko, da tudi ni treba pastirjev in zvončkov pod vratom.

Druga prednost: Mušjo čredo zelo lahko nakrmimo. Profesor Bridges je dejal, da »stane krma za nekaj sto muh v teku vsega njihovega življenja le nekaj kopejk«.

Tretja prednost: Mušja čreda raste mnogo hitreje kakor čreda krav ali ovac. Vsaka mušica odraste v desetih dneh, je v dvajsetih dneh že babica, v tridesetih prababica, v štiridesetih praprababica. Vsaka mati ima nekaj sto ali celo tisoč otrok. Vsaka babica ima torej milijon vnukov, vsaka prababica milijarde pravnukov.

Tako ni prav nobenega dvoma, da je mušjereja

- 1) mnogo cenejša,
- 2) mnogo preprostejša in
- 3) mnogo hitrejša

kakor konjereja, govedoreja, ovčereja in reja ostalih domačih živali.

Vse to je jasno kakor beli dan. Ena stvar pa ni razumljiva.

Muh ne jemo, na muhah ne jezdimo, muhe ne dajejo ne mesa ne volne ne mleka. Muha je popolnoma nekoristna, da, celo škodljivo bitje. Ljudje si niso brez razloga izmislili najbolj kruta in zavrtna sredstva za uničevanje muh: na primer s strupom prepojen papir s strašnim napisom »Smrt muham!« (dobro je, da muhe ne znajo brati, sicer ne bi nobena sedla na tak papir), ali lepljiv papir, ki zgrabi muho za nogo in je ne izpusti več, ali stekleno past, v katero muha lahko vleti, a izleteti ne more.

Muhe iztrebljajo brez usmiljenja tudi najbolj krotki ljudje, celo tisti, o katerih pravijo, da »niti muhi ne bi storili nič zalega«.

Čemu torej vzrejajo muhe? Za kaj jih potrebujejo?

Morda za zabavo, kakor vzrejajo na primer v tujini bradate psičke-spačke?

Toda muhi vendar ne moreš nadeti ovratnička. Muhe ne moreš peljati na vrhovi na sprehod. Čemu vendar gojijo muhe?

Ne gojijo jih za kratkočasje. Mušjereja je zelo važen posel. Lahko natančno dokažemo, da mušjereja ni samo preprost in cenen, ampak tudi izredno koristen posel.

Čemu redijo muhe?

Kaj imata skupnega muha in slon?

Mnogo več, kakor bi sodili na prvi pogled.

Obema je skupno na primer to, da se ravna podedovanje svojstev pri muhi in pri slonu po istih zakonih.

Osnovni zakoni dednosti veljajo tako za muho kakor za slona, za konja, za grah, za pšenico in za človeka.

(Dalje prihodnjič).